

سخنرانی

جناب آقای دکتر منوچهر اقبال

نخست وزیر و استاد دانشگاه

والاحضرتا، حضار محترم

اکنون که بفرمان شاهنشاه فرهنگ دوست دانش پرور مراسم یادبود یک هزار و

جناب آقای دکتر اقبال نخست وزیر هنگام ایراد سخنرانی در مراسم جشن رودکی

صدمین سال تولد استاد سخن ابو عبدالله جعفر بن محمد رودکی شاعر نامدار ایران

در این کانون علم و هنر برپا میشود، برای اینجانب فرصتی بسیار مناسب است تا مراتب تجلیل و تکریم قلبی و باطنی خود را نسبت به مرتبت بلند و مقام ارجمند این شاعر عالیقدر که حقاً باید او را پدر شعر فارسی و مقتدای شعرای فارسی زبان عنوان داد ابراز و اظهار بدارم.

مقام شاعری رودکی و ارزش وی در تاریخ شعر فارسی از بعضی جهات با هیچیک از شعرای فارسی زبان قابل قیاس نیست، زیرا این شاعر بلند طبع پر مایه در دوره‌ای بشاعری پرداخت که هنوز زبان فارسی نخستین مراحل تطوّر خود را می‌پیمود و برای بیان بسیاری از مفاهیم و معانی دقیق شعری الفاظ و ترکیبات لازم را باختیار نداشت و از جانب دیگر در آن عهد دایره استعمال لغات عربی نیز در زبان فارسی سخت محدود و منحصر به مواردی خاص بود.

در چنین زمانی رودکی توانست آنهمه اشعار و آثار فصیح و متنوع در اقسام فنون مختلف از خود باقی بگذارد، چنانکه تا چند قرن پس از وی حتی بعضی از بزرگترین شعرای ماطریقه و اسلوب او را در شاعری پیروی کنند. این مقام در تاریخ شعر فارسی مخصوص رودکی است و باید اعتراف کرد که از برکت طبع بلند وی و بلافاصله پس از او فردوسی طوسی حماسه سرای بزرگ ایران بود که جاده زبان فارسی بدانگونه هموار گشت که در قرون بعد شاعران و نویسندگان دیگر توانستند در آن سهولت گام بردارند و با آسانی پیش بروند و بتدریج ادب فارسی را پیاپی و مرتبه‌ای که امروز در ادبیات جهان دارد برسانند. و شك نیست که چنین مقامی بعد از رودکی و فردوسی برای هیچیک از شعرای زبان فارسی حاصل نیامده است.

استادان سخن نظیر سعدی و حافظ که در قرون بعد توانسته‌اند دقیق‌ترین افکار و معانی را در قالب فصیح‌ترین و زیباترین عبارات بریزند و با جزالت و روانی و سهولت بیان کنند در اشعار خود البته با آثار چند صدساله زبان فارسی تکیه داشته‌اند. اما رودکی در دوره شروع شعر فارسی میزیست و نمونه‌هایی از آثار شاعران دیگر را در پیش چشم خود نداشت و منبع الهام وی جز همان طبع بلند و قدرت ابتکار و ذوق

سرشار خداداد او نبود.

وی نخستین شاعری است که زبان فارسی را پرمایه و غنی کرد و بدان وسعت و ثروت بخشید و آنرا برای بیان معانی و افکار لطیف شعری آماده ساخت و دیوان شعری پرداخت که شماره ابیات آنرا بعضی از شعرا يك ميليون و سیصد هزار بیت گفته‌اند. این روایت اگرهم مبالغه آمیز باشد، بخوبی میتوان از آن استنباط نمود که وی در میان معاصران خویش هم بکثرت شعر و هم بقدرت طبع شهرت داشته و بدون تردید تا چندین قرن پس از دوره زندگانی او آثار زیادی از وی در دسترس ارباب ذوق و اصحاب فضل و دانش بوده‌است؛ و خود توجه بدین نکته که معروفترین شعرای ادوار بعد، نظیر دقیقی و عنصری و خاقانی که هر يك سر سلسله مکتب خاصی در شعر فارسی بوده‌اند، از رود کی بهزرگی و عظمت نام برده‌اند و اغلب بقضمین اشعار او با ذکر عظمت مقام وی در شاعری میادرت و رزیده و طرز کلام خود را به اسلوب سخن وی مانند دانسته‌اند؛ دلیل دیگری بر این مدعاست.

متأسفانه از آن همه اشعار که به رود کی نسبت داده‌اند، اکنون جز ایاتی معدود و پراکنده باقی نیست و در صحت انتساب قسمتی از همین مقدار نیز محققان تردید کرده‌اند. ولی جای کمال امیدواری است که بهمت دانشمندان معاصر ایران، روزی تمام یا قسمتی دیگر از اشعار این شاعر گرانمایه یافته شود و نمودار کاملتری از ذوق و هنرمندی استاد سخنوری که اکنون پایه و مقام شاعری وی را باید از خلال گفته‌های دیگران و روایات تاریخی و اشارات تذکره‌ها دریافت، بدست بیاید.

موجب کمال خرسندی است که اکنون دانشگاه تهران و دانشکده ادبیات با توجه بوظیفه خطیر خود در احیاء آثار و مفاخر ادبی و فرهنگی ایران، با علاقمندی و ایمان در این راه پیش میروند.

مراسم امروز که بامر شاهنشاه بزرگ برپا شده و اولیای دانشگاه صمیمانه در اجرای آن همت گماشته‌اند، نشانه بارزی است از اراده قاطع ملت ایران بحفظ ثروت معنوی و میراث گرانبھائی که در طی قرون و اعصار از پدران خویش حاصل کرده‌است.

ملت ایران که قرن‌ها مشعلدار تمدن و فرهنگ جهان بوده و بسیاری از متفکران بزرگ و دانشمندان نامدار عالم بشریت را در آغوش تربیت و دامان کفایت خویش پرورش داده، امروز البته حق دارد باین قدرت معنوی مباحثات کند و بدانچه از پدران نامدار خویش بارث برده است بر خویشتمن ببالد.

در ختام سخن بار دیگر وظیفه خود را در احترام نسبت بیابگاه بلند این شاعر عالی مرتبت ادا کرده و چون یقین دارد استادان دانشمند دانشکده ادبیات چنانکه در خور مقام و منزلت عالی او است هر یک در روشن ساختن آنچه درباره تاریخ و آثار و اشعار رود کمی بمناسبت برقراری این جشن فرخنده تحقیق و استنباط کرده‌اند بتفصیلی که شایسته این مجلس میدانند سخن خواهند گفت، خود را از توضیح بیشتری در این مورد بی‌نیاز دانسته رشته سخن را با استادان ارجمند وامیگذارد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی